

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Kiitämme mahdollisuudesta lausua avoimen korkeakouluopetuksen uudistuksesta. Viesti ry pitää hyvänä sitä, että työelämän muutoksiin vastaavaa jatkuvaa oppimista ja mahdollisuuksia opiskella työn ohessa vahvistetaan. Työurat muuttuvat nopeasti, eikä nuorena valittu tutkinto yksin riitä koko työuran osaamistarpeisiin. Yhä monimuotoisempi Suomen väestö edellyttää myös joustavia mahdollisuuksia kouluttautua.

Pidämme tärkeänä avoimen korkeakouluopetuksen tasa-arvoa ja saavutettavuutta lisäävää kehitystä. Joustavat opinnot mahdollistavat osaamisen kehittämisen erilaisissa elämäntilanteissa ja eri puolilla Suomea, koska korkeakoulut voivat järjestää avointa korkeakouluopetusta myös yhteistyössä vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa myös yliopistokaupunkien ulkopuolella. Uudistus voisi myös tarjota kohtuuhintaisen vaihtoehdon esimerkiksi johtamis- ja asiantuntijaopintoihin sekä vähentää koulutukseen hakeutumista ulkomaille.

Lausunnossa nostamme kuitenkin esiin huolia uudistuksen vaikutuksista korkeakoulujen resursseihin ja opetuksen laatuun. On varmistettava, ettei avoimen yliopiston laajentaminen heikennä tutkinto-opiskelijoiden opetusta, kasvata ryhmäkokoja tai lisää verkkokurssien varaan rakentuvaa opetusta laadun kustannuksella.

Pidämme tärkeänä myös sitä, että korkeakoulutuksen maksuttomuus ja julkinen rahoitus säilyvät vahvoina. Lisäksi avoimen yliopiston opintojen hinnoittelun tulee pysyä kohtuullisena.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen nykytilan arvioinnin mukaan Suomessa nuorten aikuisten korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus (39 prosenttia) on selvästi OECD-maiden keskimääräistä tasoa (48 prosenttia) matalampi. Suomalaiset 25–34-vuotiaat ovat koulutustasoltaan siis jäljessä monista verrokkimaista, joissa korkeakoulutus on yleistynyt nopeammin. Sukupuoliero (naiset 47 %, miehet 32 %) on suunnilleen OECD:n keskimääräisellä tasolla.

Uudistuksen tavoitteena on laajentaa korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaa ja koulutusmahdollisuuksia ilman julkista rahoitusta tuomalla maksuttoman tutkintokoulutuksen rinnalle mahdollisuus maksulliseen tutkintokoulutukseen erityisesti työssäkäyville ja korkeakoulututkinnon jo suorittaneille. Tavoitteena on tukea ja joustavoittaa yksilön koulutuspolkua säilyttämällä pääperiaate korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuudesta ja heikentämättä kenenkään nykyistä mahdollisuutta osallistua maksuttomaan tutkintokoulutukseen.

Suomalaisten koulutustason nostaminen ja koulutusmahdollisuuksien joustavoittaminen ovat tavoitteina kannatettavia. Suomen väestö monimuotoistuu, ja muutos antaisi mahdollisuuden korkeakouluopinnoille yhä erilaisemmilla taustoilla ja työlämän eri vaiheissa.

Hakupaine yliopistoihin on kuitenkin jo nyt suuri. Kevään 2026 yhteishaussa oli kaikkiaan 149 000 hakijaa ja tarjolla vain 56 000 aloituspaikkaa. Siksi on tärkeää huolehtia myös opettamisen resursseista, jotta korkeakoulut pystyvät vastaamaan paineeseen.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista 2 § (30.12.2014/1436) määrätään niin, että avoimen yliopiston maksu saa olla korkeintaan 45 euroa per opintopiste.

Esityksessä 8 c § todetaan, että yliopiston on perittävä avoimena yliopisto-opetuksena tutkintoa suorittavilta opiskelijoilta vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Yliopisto päättää koulutuksen järjestämiskustannusten laskentaan ja maksujen perimiseen liittyvistä järjestelyistä.

Pyydämme tarkentamaan esitystä sen osalta, kumpaa pykälää on noudatettava, jos opetuksen kustannukset ylittävät 45 euroa/opiskelija/opintopiste.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Esityksen mukaan opiskelija ei menettäisi ensikertalaisasemaansa avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettavassa maksullisessa tutkintokoulutuksessa. Tällä turvataan yhtäläisiä mahdollisuuksia maksuttomaan tutkintokoulutukseen. Tämä esitys on kannatettava.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Pidämme kohtuullisena, että avoimien opintojen opiskelijoilla ei ole oikeutta opintotukeen. Kannatamme kuitenkin työttömyystuella opiskelun mahdollistamista nykyistä laajemmin.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Pidämme kohtuullisena, että avoimien opintojen opiskelijoilla ei ole oikeutta YTHS:ään. Lähtökohtaisesti avoimen linjan opiskelijat ovat kuitenkin työelämässä ja muiden terveyspalveluiden piirissä.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Vaikutusarvioissa on syytä tarkastella korkeakoulujen todellisia resursseja ja arvioida, kattavatko avoimen väylän maksut opetuksen edellyttämät lisäpanokset. Esityksessä ei ole vielä riittävällä tavalla huomioitu kustannusvaikutuksia ja henkilöstöresurssivaikutuksia korkeakouluille.

Samalla on arvioitava, vastaavatko nykyiset rahoitusmallit edelleen tarkoitustaan. Nykyiset rahoitusmallit kannustavat avoimen opetuksen järjestämiseen. Sopimuskaudella 2021–2024 yliopistojen valtionrahoituksesta 4 % määräytyi avoimen korkeakouluopetuksen, erillisten opinto-oikeuksien ja erikoistumiskoulutusten opintopisteistä. Onko 4 % osuus jatkossakin validi, jos painotusta avoimessa korkeakouluopetuksessa halutaan lisätä?

Esityksessä lakimuutosten arvioidaan olevan julkiselle sektorille kustannusneutraaleja. Koska yliopistojen rahoituksessa tutkintomäärät vaikuttavat rahoituksen tasoon, tutkintojen kasvu kuitenkin lisää julkisia menoja.

Jos rahoitusta ei samanaikaisesti kasvateta, on epäselvää, onko korkeakouluilla riittävät kannustimet kehittää avoimen yliopiston ja -ammattikorkeakoulun tutkintomuotoisia väyliä.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Esitämme, että tässä kysymyksessä kuullaan yliopistoja.

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Repo Siina
Viesti - Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti ry